

УДК 7884.3+781.6

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2019-29-2-3>**Юлія Олександрівна Грібіненко**

ORCID: 0000-0003-4891-5157

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри історії музики та музичної етнографії

Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової

j.a.g@ukr.net

ЛІРИКА Ф. ТЮТЧЕВА У ТВОРЧОСТІ М. МЕТНЕРА

Метою роботи стає визначення ролі й місця лірики Ф. Тютчева у творчості М. Метнера, а також виявлення особливостей її втілення в деяких камерно-вокальних та інструментальних творах композитора. Методологічною основою послужив комплексний підхід до предмета дослідження, що містить мистецтвознавчий, історико-літературний, музично-історичний і джерелознавчий методи. Наукова новизна. Романси й пісні М. Метнера на тексти Ф. Тютчева займають важливе місце не тільки у творчості композитора, але й в музичній тютчевіані взагалі. Незважаючи на це, на тепер послідовний розгляд особливостей втілення лірики Ф. Тютчева М. Метнером залишається за рамками авторитетних досліджень, присвячених особливостям стилю композитора. Цей дослідницький ракурс розширює уявлення про природу музики М. Метнера, допомагає виявити якісно нові, відмінні від інших сфери образності, що сформувалися у творчості композитора під впливом поезії Ф. Тютчева. Висновки. Імена М. Метнера й Ф. Тютчева об'єднали не тільки камерно-вокальні твори композитора. Дослідники особливостей цього творчого союзу вказують на наявні в їхньому життєвому й творчому шляху паралелі, спільні інтереси, джерела, що певною мірою прояснюють і пояснюють духовну близькість цих двох митців. Вірші Ф. Тютчева служили М. Метнеру не тільки поетичною основою для створення п'ятнадцяти пісень і романсів. Ряд строф він використовував як епіграф до своїх інструментальних творів. Але в обох випадках, ставши основою для творів М. Метнера, вірші Ф. Тютчева тією чи іншою мірою вплинули на композиторські рішення. Всеосяжність тютчевської творчості, багатоплановість образів, майстерність інструментування вірша не тільки зумовлюють композиторський інтерес до віршів, але й диктують свої правила в процесі створення музичного твору. Наявні збереження в музиці романсів і в інструментальних творах М. Метнера таких наріжних рис творчості Ф. Тютчева, як розкриття світу особистих переживань, бінарність та емблематичність образу.

Ключові слова: Ф. Тютчев, лірика Ф. Тютчева, поетичне слово Ф. Тютчева, М. Метнер, романси, бінарність, емблематичність образу.

Grybnyenko Yuliia Oleksandrivna, Ph.D. in the History of Art, Assistant Professor at the Department of Music History and Musical Ethnography of Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

Lyric F. Tyutchev in the works of N. Medtner

The purpose of the work is to determine the role and place of F. Tyutchev's lyrics in the work of M. Medtner, as well as to identify the features and embodiment in some chamber-vocal and instrumental works of the composer. **The methodology of the research** basis was a comprehensive approach to the subject of research, which includes art history, historical literature, music history and source studies methods. **Scientific novelty.** Romances and songs by M. Medtner on the texts of F. Tyutchev occupy an important place not only in the work of the composer, but also in the musical tyutchevian in general. Despite this, today the consistent consideration of the peculiarities of the embodiment of F. Tyutchev's lyrics by M. Medtner remains outside the scope of authoritative research on the peculiarities of the composer's style. This research perspective expands the idea of the nature of M. Medtner's music, helps to identify qualitatively new, different from others, areas of imagery that have formed in the composer's work under the influence of F. Tyutchev's poetry. **Conclusions.** The names of M. Medtner and F. Tyutchev united not only the chamber and vocal works of the composer. Researchers of the peculiarities of this creative union point to the existing parallels in their life and creative path, common interests, origins, which to some extent clarify and explain the spiritual closeness of these two artists. F. Tyutchev's poems served M. Medtner not only as a poetic basis for the creation of fifteen songs and romances. He used a number of stanzas as an epigraph to his instrumental works. But in both cases, becoming the basis for the works of M. Medtner, F. Tyutchev's poems to some extent influenced the composer's decisions. The comprehensiveness of Tyutchev's work, the versatility of images, the skill of instrumenting the poem not only determines the composer's interest in poetry, but also dictates its rules in the process of creating a musical work. There is a preservation in the music of romances and in the instrumental works of M. Medtner such corner features of F. Tyutchev's work as the disclosure of the world of personal experiences, binary and emblematic image.

Key words: F. Tyutchev, lyrics of F. Tyutchev, poetic word F. Tyutchev, M. Medtner, romances, binary, emblematic of the image.

Грибиненко Юлия Александровна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры истории музыки и музыкальной этнографии Одесской национальной музыкальной академии имени А. В. Неждановой

Лирика Ф. Тютчева в творчестве Н. Метнера

Целью работы становится определение роли и места лирики Ф. Тютчева в творчестве Н. Метнера, а также выявление особенностей ее воплощения в некоторых камерно-вокальных и инструментальных произведениях композитора. **Методологической основой** послужил комплексный подход к предмету исследования, включающий искусствоведческий, историко-литературный, музыкально-исторический и источниковедческий методы. **Научная новизна.** Романсы и песни Н. Метнера на тексты

Ф. Тютчева занимают важное место не только в творчестве композитора, но и в музыкальной тютчевiane в целом. Несмотря на это, на сегодня последовательное рассмотрение особенностей воплощения лирики Ф. Тютчева Н. Метнером остается за рамками авторитетных исследований, посвященных особенностям стиля композитора. Этот исследовательский ракурс расширяет представления о природе музыки Н. Метнера, помогает выявить качественно новые, отличные от других сферы образности, сформировавшиеся в творчестве композитора под влиянием поэзии Ф. Тютчева. **Выводы.** Имена Н. Метнера и Ф. Тютчева объединили не только камерно-вокальные произведения композитора. Исследователи особенностей этого творческого союза указывают на существующие в их жизненном и творческом пути параллели, общие интересы, истоки, которые в определенной степени проясняют и объясняют духовную близость этих двух художников. Стихи Ф. Тютчева служили Н. Метнеру не только поэтической основой для создания пятнадцати песен и романсов. Ряд строк он использовал в качестве эпитафии к своим инструментальным произведениям. Но в обоих случаях, становясь основой для произведений Н. Метнера, стихи Ф. Тютчева в той или иной степени повлияли на композиторские решения. Всеохватность тютчевского творчества, многоплановость образов, мастерство инструментовки стиха не только обуславливают композиторский интерес к стихам, но и диктуют свои правила в процессе создания музыкального произведения. Налицо сохранение в музыке романсов и в инструментальных произведениях Н. Метнера таких краеугольных черт творчества Ф. Тютчева, как раскрытие мира личных переживаний, бинарность и эмблематичность образа.

Ключевые слова: Ф. Тютчев, лирика Ф. Тютчева, поэтическое слово Ф. Тютчева, Н. Метнер, романсы, бинарность, эмблематичность образа.

Актуальність теми дослідження. Взаємовідносини поезії Федора Івановича Тютчева й музики склалися досить непросто, проте, не дивлячись на всі перипетії, безсумнівно помітна роль поета в музичному мистецтві ХІХ і ХХ століть. Завдяки дослідникам проблеми музичного втілення поетичної спадщини Ф. Тютчева (відразу зазначимо, досить невеликого за обсягом), відомим стає факт наявності близько 300 музичних творів, що різноманітно втілюють тексти автора. Водночас потреба поезії Федора Івановича в композиторів, які зверталися у своїй творчості до різних вокально-хорових жанрів, неоднозначна й коливається від повного ігнорування до зайняття практично провідних позицій.

Сполучення творчості Ф. Тютчева з музичним мистецтвом – тема, яка не мала окремого послідовного викладення в музикознавстві. Спеціальний інтерес до цього питання

пов'язаний насамперед з іменами філологів, а саме роботами С. Дуриліна й Д. Благого, що вийшли у світ у різний час (в 1928 і 1959 роках відповідно) під однаковими назвами – «Тютчев в музиці».

Серед музикознавчих праць, що стосуються питання інтерпретації в музиці поезії Ф. Тютчева, слід зазначити роботи І. Глебова, Р. Разгуляєва, Т. Кушніренко, А. Штромм та О. Барабаш, в яких були зроблені спроби представити як цілісну картину музичної тютчевіани (І. Глебов, Т. Кушніренко, О. Барабаш), так і викласти окремі її аспекти, зосереджуючись на найзначніших на думку музикознавців (Р. Разгуляєв, А. Штромм) сторінках. Ці нечисленні роботи виявляють необхідність подальшого дослідження впливу Ф. Тютчева на музику як сучасної йому епохи, так і інших періодів.

Метою роботи стає визначення ролі й місця лірики Ф. Тютчева у творчості М. Метнера, а також виявлення особливостей її втілення в деяких камерно-вокальних та інструментальних творах композитора.

Наукова новизна. Романси й пісні М. Метнера на тексти Ф. Тютчева займають важливе місце не тільки у творчості композитора, але й в музичній тютчевіані взагалі. Незважаючи на це, натепер послідовний розгляд особливостей втілення лірики Ф. Тютчева М. Метнером залишається за рамками авторитетних досліджень, присвячених особливостям стилю композитора. Цей дослідницький ракурс розширює уявлення про природу музики М. Метнера, допомагає виявити якісно нові, відмінні від інших сфери образності, що сформувалися у творчості композитора під впливом поезії Ф. Тютчева.

Виклад основного матеріалу. Стаючи основою для вокальних творів, вірші Ф. Тютчева тою чи іншою мірою вплинули на композиторські рішення. Всеосяжність тютчевської творчості, багатоплановість образів, майстерність інструментування вірша не тільки зумовлювали композиторський інтерес до віршів, але й часом диктували свої правила в процесі створення музичного твору. Серед добре відомих композиторів XIX й XX століть, які зверталися до творчості Ф. Тютчева, – П. Чайковський, С. Рахманінов, С. Танєєв, Ц. Кюї, О. Гречанінов, М. Черепнін, М. Метнер, М. Мясковський, Р. Глієр, Г. Свиридов, Ю. Шапорін, В. Шебалин та інші. Особливий інтерес у ряду перелічених композиторів представляє творчість саме М. Метнера.

Першопроходець музичної тютчевіани С. Дурилін одну третину своєї статті «Тютчев в музиці» присвятив романсам і пісням М. Метнера. Водночас не випадковість такої пильної уваги була підтверджена не тільки висновками в самому тексті, а й зробленим дослідником на збірці із цією статтею написом: «Тютчеву російської музики й глибинному тлумачеві його «гармоній у стихійних суперечках» – М.К. Метнеру з любов'ю, вдячністю та серцевою давньою захопленістю – автор». С. Дурилін вважав М. Метнера «єдиним конгеніальним цьому поетові композитором, чиєю творчістю російська музика сплатила старий свій борг ліриці Тютчева» [8, с. 285]. Літературознавець Д. Благой, продовжуючи роздуми свого колеги, підкреслював, що «саме Метнеру вдалося вперше відчутти й геніально втілити одну з найважливіших сторін тютчевської творчості, пов'язану з роздумами про сенс буття, з проблемою «людина – світобудова» [4, с. 577].

Сказане дозволяє думати, що імена М. Метнера й Ф. Тютчева об'єднали не тільки камерно-вокальні твори Миколи Карловича. Дослідники особливостей цього творчого союзу (Р. Разгуляев, Т. Кушніренко, О. Барабаш) вказують на наявні в їхньому життєвому й творчому шляху паралелі, спільні інтереси, джерела, що певною мірою проясняють і пояснюють духовну близькість М. Метнера й Ф. Тютчева.

Докладніше розмірковує на цю тему у своїй статті «Музичний космос» М. Метнера й історіософія Ф. Тютчева» Руслан Разгуляев. Дослідник вказує на чисто зовнішні обставини, які зближують поета й композитора, такі, як перебування в Німеччині. Відомо, що Ф. Тютчев понад двадцять років – з 1821-го по 1844-ий – служив у Баварії. М. Метнер чотири роки жив в Німеччині: з 1921-го – рівно через сто років після Ф. Тютчева – по 1925-ий. Об'єднує їх і зв'язок із двома великими європейськими культурами – російською та німецькою, наявність загальних літературних симпатій (захоплення Й. Гете, наприклад). Разгуляев говорить про спільність їхніх філософсько-естетичних поглядів, спільність самого відчуття творчості й щобільше відчуття світу, глибоко християнського за своєю суттю. Ф. Тютчев і М. Метнер «після довгих роздумів і сумнівів приходять до Східного християнства, й одним із найважливіших мотивів в їхній пізній творчості стає покаєння» [14].

Різноманіття характеристик авторського стилю Ф. Тютчева – ось деякі з них: російський європеєць, пантеїст (В. Брюсов),

прихильник романтичної метафізики й філософії Шеллінга (Л. Пумпянський, Д. Благой, К. Пигарев, Ю. Лотман), німецький романтик, послідовник традицій Г. Гейне (Ю. Тинянов, Р. Поспелов), поет, що вмістив у себе все розмаїття напрямків до символізму й імпресіонізму (Д. Мережковський), поет православної, християнської традиції – відбиває переломлення характерного для російської культури пошуку шляхів до російсько-європейського синтезу й одночасно найтісніший зв'язок із духом російської культури, народженої Православ'ям [6].

Однією з найважливіших особливостей лірики Тютчева є деяка все ж «невловимість» тематики віршу. Поезію Тютчева хоча й розділяють тематично на лірику політичну, громадянську, пейзажну, любовну, але часто обговорюють умовність цієї диференціації, оскільки за різними тематичними пластами стоїть єдиний принцип бачення світу – філософський: «У Тютчева дуже важко відокремити його поетичні прозріння від роботи його думки» [9, с. 45]. Для творчого простору Ф. Тютчева в цілому характерна метафізична напруженість і глибина філософського осмислення таємниць буття світу й людини.

Ю. Лотман у своїй статті «Поетичний світ Тютчева», намагаючись змоделювати художній світ поета, спирається на принцип бінарних опозицій, серед яких виділяє «земне – небесне», «буття – небуття», «реальне – уявне»; «гармонію – хаос» (та інші), як наріжні для творчості автора. Водночас систему смислових опозицій Ю. Лотман відносить не до того, про що говорить поет у своїх віршах, а до того, як, на думку дослідника, лірик бачить і відчуває світ у цілому: «Це як би лексика й граматика його поетичної особистості» [12, с. 170].

У «Нотатках із поетики Тютчева» Ю. Лотман акцентує увагу на тому, що лірика Ф. Тютчева майже завжди спонукається до життя моментальним враженням, гострим особистим переживанням. Звідси виникає парадокс: його поезія, відрізняючись не особистісним характером, точно розкриває світ його особистих переживань, серцевих захоплень і подорожей [12, с. 170]. Типовим для Тютчева стає робити «один і той же текст і узагальненим до вселюдських закономірностей, і конкретним до краю одиничності» [11, с. 557].

П'ятнадцять віршів, взяті Метнером зі спадщини поета, розосереджені по різних опусах. Загальновідомим є факт із біографії Миколи Карловича про те, що перше зіткнення

двадцятирічного композитора з поезією Ф. Тютчева залишило його абсолютно байдужим. Недооцінивши її, він зосередився на поезії Й. Гете й О. Пушкіна, створивши на їхні тексти більшу частину своїх романсів і пісень. Захоплення, інтерес, глибше розуміння, справжнє усвідомлення співзвучності думки Ф. Тютчева приходить до композитора пізніше, вже в зрілому віці. Починаючи з 1911 року й до кінця життя, тобто протягом сорока років, поезія російського лірика стає постійною складовою частиною творчості М. Метнера.

Першим твором на вірші Ф. Тютчева став романс «День і ніч», що увійшов до збірки Вісім віршів Тютчева й Фета, ор. 24, а останнім – пісня «Коли що звали ми своїм...», ор. 61 (Вісім пісень (Ейхендорф, Пушкін, Лермонтов, Тютчев). Ця композиція стає фінальною не тільки в ряду метнеровських інтерпретацій віршів Ф. Тютчева, але й в цілому в камерно-вокальній творчості композитора.

Вірші Ф. Тютчева служили М. Метнеру не тільки поетичною основою для створення пісень і романсів. Ряд строф він використовував як епіграфи до своїх інструментальних творів. Так, до другої сонати мі мінор, ор. 25, поданий віршований епіграф «Про що ти виєш, вітр нічний?». Цей масштабний твір тонко передає загальний склад і дух тютчевського віршу. Музиці сонати властиві й романтична таємничість, й багатозначна символіка, й приховані душевні пориви. «Простір в сонаті визначається близькістю філософсько-естетичних поглядів М. Метнера й Ф. Тютчева, які осмислюють екзистенційні проблеми взаємодії Людини й Всесвіту, Людини й часу» [13, с. 130].

Двочастинна форма твору відповідає структурі двох строф тютчевського віршу [7, с. 32]. Відзначимо, що думка поета про протистояння і водночас про єдність світів природи й людини, світу зовнішнього й внутрішнього часто втілюється у двочастинній композиції його творів. Ця особливість зберігається М. Метнером і в музиці романсів. У двочастинній безрепризній формі написані пісня «О, віща душа моя!» і романс «День і ніч», наприклад. Бінарність останнього, що відбилася в назві також, була підкреслена композитором не тільки композиційно, але й тонально (День – Es-dur, ніч – fis-moll), а також фактурно (I частина – акордова, II частина – гаммообразна).

Як епіграф до другої Казки з ор. 34 М. Метнер вибирає строфи з вірша Ф. Тютчева «Заспокоєння»: «Коли що звали ми своїм, навек від нас пішло». Відразу обмовимося, що цей

і вищезгаданий епіграф згодом знайшли своє подальше, повніше втілення в однойменних романсах М. Метнера («Про що ти виєш, вітр нічний»). (Ор. 37 П'ять віршів Тютчева й Фета) і «Коли що звали ми своїм...» (останній вокальний зошит композитора, ор. 61 Вісім пісень (Ейхендорф, Пушкін, Лермонтов, Тютчев)).

Вірш «Заспокоєння», присвячений пам'яті першої дружини Федора Івановича, відбиває душевні переживання поета, то повні скорботи, безвиході, то дивного смирення. Мі мінорна казка повільна й виразна. Рівні фігурації лівої руки, на тлі яких розвивається меланхолійно замислена співуча тема, як би символізують вічний невпинний потік у минуле часу, що спливає.

Часовий потік, його невідворотність знайшли своє втілення і в тютчевському романсі «Безсоння». У ньому створюється напролюд за силою впливу двоїсте враження: статичності, застигності (шляхом остинатного ритмічного малюнка й повторення звуків тонічного тризвуку) й безперервно поточного часу (від початку до кінця (за винятком п'ятої строфи) безупинно пульсують восьмі, працюючи на цей невблаганний образ) [17]. Далі рух маятника годинника трансформується в дзвоновість, набатність – потужні остинатні акорди-удари з розкотистим відлунням у басу. Вони передають стан безвиході, яким пронизаний вірш Тютчева, «що звучить реквіємом його покоління». Цей прийом, що став типовим для лірико-драматичних образів Метнера, присутній, крім «Безсоння», у другій казці ор. 20 («Загрозливі дзвони»), в повільній частині «Сонати-Балади», в романсі «Похоронна пісня» (на текст О. Пушкіна).

Ю. Лотман вірно відзначив, що в Тютчева «емблематичне значення деяких образів підсвічує смисловий лад вірша, надаючи йому багатозначності» [11, с. 563]. Це повною мірою належить і до образів бою годинника й дзвону, втілених Метнером. «Безсоння» починається з побутового образу, але вже другий вірш змінює кодування тексту: бій годинника – це той голос, яким говорить ніч. Далі – знову зміна коду, образи знаходять етичне забарвлення: ця мова «виразна як совість» [12].

Відсилання до вірша Ф. Тютчева присутнє також і в фіналі Другої скрипкової сонати, ор. 44. Ця соната не має програми, але життєлюбна сила образів фіналу, їх опуклість, яскравість дозволяють припустити програмний підтекст, пов'язаний із перетворенням ідеї пробудження та руху, які пронизують вірш

«Весняні води». Під основною фанфарною темою фіналу композитор підписує рядок з цього твору – «Весна іде!» [7, с. 52]. С. Франк, аналізуючи весняні образи в поезії Ф. Тютчева, звертає увагу, що: «Весна, ранок, юність – все це – втілення того, що вгорі, світлого, неземного початку в самому земному житті <...>. Це характерне релігійне почуття, для якого саме вищі й найчистіші виявлення небесного початку найповніше подані не в відчуженості від землі <...>, а саме як би в центрі земного буття» [16, с. 334]. Нам здається, що в трактуванні цього образу Тютчев і Метнер солідарні.

Пізніше творчість Тютчева виявляє явну схильність поета до християнських ідей та образів. Вони проявляють себе в трьох піснях Метнера. Це пісня «Пішли, Господь, свою відраду» (1913 рік), аскетична, зосереджена молитва самотнього, незрозумілого, але водночас упевненого в обраному шляху художника, пісня «Наше століття» (1922–24 роки), яка, на думку Р. Разгуляєва, стає «поетичним концентратом» сенсу трактату Метнера «Муза й мода» [14], а також покаєнний вірш «О, віща душа моя!», що входить в останній, 61-й оп. Метнера, єдиний у вокальній творчості Метнера, в якому згадується ім'я Спасителя.

Крім глибокої духовної співзвучності, особливості розгляду якої масштабні й були представлені зараз тільки частково, зауважимо, що вірші Тютчева самі по собі дуже музичні: повтори, асонанси й алітерації, анафори й рефрени створюють їх неповторну мелодіку. Крім того, поет використовує різні віршовані розміри в рамках одного твору, що дозволяє також варіювати поетичну інтонацію. Багатство вокальних творів Метнера в ритмічному відношенні безпосередньо пов'язано з особливостями поетичного тексту – типу віршованої структури й трактування її композитором. Серед вокальних опусів зустрічаються такі, де ритмічний малюнок порівняно простий, але частіше він відрізняється складністю, утворюючи свого роду наскрізну ритмоформу. Так, наприклад, у тонкій акварелі «Сутінки» оп. 24 № 4 створюється відчуття «хиткої тіні» шляхом складного створення з тактів різного розміру, що в певному порядку слідує один за одним.

Висновки. У цілому романси й пісні Метнера на поетичні тексти Ф. Тютчева склали одну з найзначніших сторінок творчої біографії композитора. До безумовних досягнень композитора належать такі романси, як «Безсоння», «Сльози»,

«Про що ти виєш, вітр нічний». Незважаючи на складність, це твори, які досить часто виконуються.

Втім сценічна доля інших творів не так радісна. Багато шедеврів композитора досі залишаються невідомими, тому що рідко звучать або взагалі не виконуються; записів цих творів не існує. Таку ситуацію з вокальними творами композитора доречно характеризують такі рядки Ф. Тютчева: «На жаль, що нашого незнання і безпорадне і сумніше?»

Справжнім проривом у розв'язанні цієї проблеми став безпрецедентний концертно-творчий проєкт «Микола Метнер. Антологія вокальних творів у дев'яти концертах. Метнер-марафон». Протягом 2018 року в єдиному концертному циклі творчою групою музикантів-одномумців були представлені всі вокальні твори М. Метнера, що увійшли до Повного зібрання його творів. Більшість із них прозвучали в циклі «Метнер-марафон» вперше. Серед романсів на вірші Ф. Тютчева найзнаменнішими прем'єрами стали «Пішли, Господь, свою відраду», «Наше століття», «О, віща душа моя». Усі записи вокальних творів Метнера, зроблені під час концертів, нате-пер уже знаходяться у вільному доступі на каналі «Метнер-марафон» в You Tube.

Такі події по-справжньому важливі для розвитку метнеро-ведення, оскільки спрямовані на подолання виконавської та музикознавчої інертності щодо невідомих або мало виконуваних опусів, а також на відкриття нових шляхів до осмислення вокальної спадщини М. Метнера.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барабаш О. Воплощение поэзии Тютчева в сочинениях для хора а cappella: взаимодействие поэтического и музыкального текстов : дисс. ... канд. искусствовед. : 17.00.09 ; Саратовская государственная консерватория имени Л.В. Собинова. Саратов, 2018. 284 с.
2. Барабаш О. К вопросу изучения Ф.И. Тютчева. Современные научные исследования: актуальные теории и концепции : сборник статей по итогам XIV Международной научно-практической конференции. Москва, 2016. С. 295–301.
3. Библиография музыкальных произведений на слова Тютчева. Ф.И. Тютчев. Лирика : в 2 т. Т. 2. Москва : Наука, 1966. С. 476–494. URL: <http://febweb.ru/feb/tyutchev/texts/selected/lp2/lp2-476-htm>.
4. Благой Д. Тютчев в музыке. Федор Иванович Тютчев. Кн. 2. Москва : Наука, 1989. С. 548–594.
5. Глебов И. [Б. Асафьев] Стихотворения в современной русской музыке. *Орфей* : сборник. Петроград, 1922. С. 80–101.

6. Григорьева А. Слово в поэзии Тютчева. Москва : Наука, 1980. 248 с.
7. Долинская Е. Николай Метнер. Монографический очерк. Москва : Музыка, 1966. 192 с.
8. Дурьлин С. Тютчев в музыке. *Уrania : Тютчевский альманах, 1803–1928*. Ленинград : Прибой, 1928. С. 269–285.
9. Зеньковский В. Философские мотивы в русской поэзии. Поэзия как жанр русской философии. Антология / сост. И. Сиземская. Москва : ИФРАН, 2007. С. 29–57.
10. Кушниренко Т. Поэзия Тютчева в соединении с музыкой великих мастеров. *Музыкальные сезоны. Все о музыке, опере и танце* : веб-сайт. URL: <http://musicseasons.org/poeziyatutyutcheva/>.
11. Лотман Ю. Заметки по поэтике Тютчева. О поэтах и поэзии. Санкт-Петербург, 1996. С. 553–564.
12. Лотман Ю. Поэтический мир Ф. Тютчева. Избранные статьи : в 3 т. Таллинн, 1993. Т. 3. С. 145–171.
13. Предвечнова Е. Фортепианные сонаты Н.К. Метнера: особенности стиля и семантики : дисс. ... канд. искусствовед. : 17.00.02 ; Новосибирская государственная консерватория имени М.И. Глинки. Новосибирск, 2018. 258 с.
14. Разгуляев Р. «Музыкальный космос» Н. Метнера и историософия Ф. Тютчева. URL: <http://opentextnn.ru/music/personalii/metner-n-k/razguljaev-ruslan-muzykalnyj-kosmos-n-metnera-i-istoriosofija-f-tjutcheva-32-25-kb/>.
15. Тютчевиана : сайт рабочей группы по изучению творчества Ф.И. Тютчева URL: <http://www.ruthenia.ru/tiutcheviana/workgroup/work.html>.
16. Франк С. Космическое чувство в поэзии Тютчева. Русское мировоззрение. Санкт-Петербург : Наука, 1996. С. 312–340.
17. Штромм А. Роль фортепианной партии в камерно-вокальном творчестве Н.К. Метнера : автореф. дисс. ... канд. искусствовед. : 17.00.02 ; Нижегородская государственная консерватория имени М.И. Глинки. Нижний Новгород, 2009. 25 с.

REFERENCES

1. Barabash O. (2018) The embodiment of Tyutchev's poetry in compositions for a cappella choir: the interaction of poetic and musical texts. Candidate's thesis. Saratov [in Russian].
2. Barabash O. (2016) On the question of the study of F.I. Tyutcheva. Modern scientific research: current theories and concepts: Sat. Art. according to the results of the XIV International scientific-practical conference. M., S. 295–301 [in Russian].
3. Bibliography of musical works on the words of Tyutchev (1966). F.I. Tyutchev. Lyrics: V 2 tomah. T. 2. M.: Nauka, S. 476–494. URL: <http://febweb.ru/feb/tyutchev/texts/selected/lp2/lp2-476-htm> [in Russian].
4. Blagoj, D. (1989) Tyutchev in music. Fedor Ivanovich Tyutchev. Kn. 2. M.: Nauka, S. 548–594 [in Russian].

5. Glebov, I. [B. Asafiev] (1922) Poems in contemporary Russian music. In: Orpheus. P., S. 80–101 [in Russian].
6. Grigoryeva, A. (1980) Word in the poetry of Tyutchev. M.: Nauka [in Russian].
7. Dolinskaya, E. (1966) Nikolai Metner. Monographic essay M.: Mysica [in Russian].
8. Durylin, S. (1928) Tyutchev in music. Urania: Tyutchevsky Almanah, 1803–1928. L.: Priboy, S. 269–285. [in Russian].
9. Zenkovsky, V. (2007) Philosophical motives in Russian poetry. Poetry as a genre of Russian philosophy. Anthology [comp. I.N. Sisemian]. M.: IFRAN, S. 29–57. [in Russian].
10. Kushnirenko, T. Tyutchev's poetry in conjunction with the music of great masters. Musical seasons. All about music, opera and dance. URL: <http://musicseasons.org/poeziyatyutcheva/> [in Russian].
11. Lotman, Yu. (1996) Notes on the poetics of Tyutchev. About poets and poetry. St. Petersburg, S. 553–564 [in Russian].
12. Lotman, Yu. (1993) The poetic world of F. Tyutchev. Selected articles: In 3 vols. Vol. 3. Tallinn, S. 145–171 [in Russian].
13. Predvechnova, E. (2018) Piano Sonatas N.K. Metner: features of style and semantics. Candidate's thesis. Novosibirsk [in Russian].
14. Razgulyaev, R. «Musical space» N. Metner and historiosophy F. Tyutchev. URL: <http://opentextnn.ru/music/personalii/metner-n-k/razguljaev-ruslan-muzykalnyj-kosmos-n-metnera-i-istoriosofija-f-tjutcheva-32-25-kb/> [in Russian].
15. Tyutcheviana: site of the working group on the study of creativity F.I. Tyutcheva URL: <http://www.ruthenia.ru/tiutcheviana/workgroup/work.html> [in Russian].
16. Frank, S. (1996) Cosmic feeling in the poetry of Tyutchev. Russian worldview. St. Petersburg: Nauka, S. 312–340 [in Russian].
17. Shtromm, A. (2009) Role of the piano part in chamber-vocal work of N.K. Metner. Extended abstract of candidate's thesis. Nizhniy Novgorod [in Russian].